

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ІНСТРУКЦІЇ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ СУШАРКИ SIEMENS У МОВНІЙ ПАРІ НІМЕЦЬКА-УКРАЇНСЬКА

TRANSLATION TRANSFORMATIONS BY TRANSLATING THE INSTRUCTIONS FOR THE OPERATION OF THE SIEMENS DRYER IN THE GERMAN-UKRAINIAN LANGUAGE PAIR

Верезубенко М.М.,

orcid.org/0000-0002-3533-8525

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Овіяве В.-Е.,

orcid.org/0009-0009-5181-1261

студент I курсу магістратури факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

У статті на матеріалі інструкції з експлуатації сушарки «Siemens» здійснено аналіз перекладацьких трансформацій у мовній парі німецька українська. У запропонованій розвідці розглянуто лексичні, граматичні та стилістичні особливості фахового тексту на прикладі інструкції з експлуатації сушарки «Siemens». Визначальною рисою текстів такого типу є чіткість та точність передачі зазначеної інформації. Експлуатація приладу передбачає дотримання рекомендацій виробника, інакше виробник знімає з себе відповідальність за обслуговування та ремонт технічного пристрою. З огляду на це, важливо максимально точно здійснювати переклади таких текстів, щоб забезпечити споживачів достовірною інформацією. Для здійснення перекладу обраного тексту було використано технічні ресурси онлайн словник context-reverso, програма машинного перекладу deepl, CAT tool SDL Trados та Omega T. Використання технічних засобів засвідчило необхідність корегування тексту перекладу. У статті було визначено типові недоліки машинного перекладу фахового тексту, зокрема технічного. З-поміж найбільших погіршень варто виділити нездатність локалізувати текст перекладу для кінцевого споживача. Задля максимально унормування для українського користувача доцільно адаптувати перекладений текст за допомогою перекладацьких трансформацій. Серед виявлених трансформацій, необхідних для корегування тексту, доцільно зупинитися на найпоширеніших. У представленому дослідженні найчастотнішими трансформаціями були «додавання», «опущення», «генералізація», «конкретизація», «заміна», «перестановка». Було виявлено також інші перекладацькі трансформації, але їхня частка була несуттєва. Використання зазначених вище трансформацій зумовлене лексико-граматичним ладом української та німецької мов.

Ключові слова: інструкція, сушарка, пристрій, експлуатація, перекладацькі трансформації.

In the article, the analysis of translation transformations in the German-Ukrainian language pair was carried out on the material of the operation instructions of the "Siemens" dryer. In the proposed investigation, the lexical, grammatical and stylistic features of the professional text were considered using the example of the usage instructions of the "Siemens" dryer.

The defining feature of the texts of this type is the clarity and accuracy of the transmission of the specified information. The usage of the device requires compliance with the manufacturer's recommendations, otherwise the manufacturer absolves itself of responsibility for the maintenance and repair of the technical device.

Considering these facts, it is important to translate such texts as accurately as possible, in order to provide consumers with reliable information. To translate the selected text, the following technical resources were used: online dictionary context-reverso, machine translation program deepl, CAT tool SDL Trados and Omega T.

The use of technical means proved the need to correct the translation text. The article identified typical drawbacks of machine translation of professional texts, in particular technical ones. Among the biggest mistakes, it is worth highlighting the inability to localize the translated text for the end user.

In order to maximize normalization for the Ukrainian user, it is advisable to adapt the translated text using translation transformations. Among the detected transformations necessary for correcting the text, it is advisable to be focused on the most common ones.

In the presented study, the most frequent transformations were "addition", "omission", "generalization", "specification", "replacement", "rearrangement". Other translational transformations were also detected, but their share was insignificant. The use of the above-mentioned transformations is determined by the lexical-grammatical system of the Ukrainian and German languages.

Key words: instruction, dryer, device, operation, translation transformations.

Постановка проблеми. Стаття присвячена аналізу особливостей застосування стратегій перекладу в сфері галузевої літератури. У сучасному світі користувачам буває доволі складно опанувати пристрої домашнього використання, такі як пральні машини, газові плити, сушарки, посудомийки та ін. Для того, щоб уникнути проблем та не пошкодити пристрій, доцільним є використання інструкції з експлуатації до даного пристрою. Якщо пристрій придбаний не у спеціалізованому магазині, а, наприклад, у комісійному магазині або ж ломбарді, не виключено той факт, що інструкція до нього відсутня або ж не має перекладу на рідну мову. У цьому випадку користувач буде вимушений звернутися до інтернет ресурсів, якщо є така можливість, або ж звернутися до перекладача, який допоможе перекласти інструкцію та розібратися з приладом. У разі використання інтернет ресурсів та перекладачів, у користувача можуть виникнути проблеми з розумінням певних термінів та функцій пристрою.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями особливостей перекладацьких трансформацій науково-технічних текстів у мовній парі німецька-українська, займалися: М.О. Кур'янова, А. Л. Міщенко та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Прогрес в сфері технічних засобів став причиною великого попиту на переклад супровідних текстів. Зараз можна отримати найважливішу інформацію та сформувати перше враження про той чи той засіб за допомогою текстів, викладених у каталогах, буклетах, журналах або на сайтах виробників та продавців товару. Крім цього, сфера електротехнічних засобів не може існувати без різноманітних контрактів, що укладаються між виробниками та торговими представниками, саме тому наразі існує великий попит на якісні переклади в сфері економіки. Проте в умовах глобалізації кількість нових текстів невідпінно зростає через що людина-перекладач не в змозі самотужки опрацювати великі обсяги інформації і досить часто вдається до застосування машинного перекладу у поєднанні із постредагуванням задля отримання якісного перекладу, придатного для публікації.

Мета статті – визначити переваги та недоліки використання машинного перекладу при перекладі з німецької мови українською технічних фахових текстів на прикладі інструкції користувача сушарки SIEMENS.

Виклад основного матеріалу. Під час перекладу тексту інструкції з експлуатації сушарки

SIEMENS було використано такі ресурси, як онлайн словник context-reverso, програма машинного перекладу deepl, CAT tool SDL Trados та Omega T. Також було використано електронний словник Duden.

Даний текст є інструкцією з експлуатації сушарки для білизни SIEMENS. Інструкція націлена на широке коло читачів, зокрема на людей, які прагнуть навчитися користуватися сушаркою для білизни Siemens. Цей текст було створено для того, щоб ознайомити читача з основними правилами безпечної експлуатації сушарки та забезпечити якомога довший період служіння прилада власнику. Він написаний у офіційно-діловому стилі. У тексті наявні характерні для цього стилю точність, однозначність, логічність викладу змісту та імперативність (*Schleudern Sie/Beladen Sie/Belüften Sie/Reinigen Sie*).

Потрібно враховувати також інші особливості фахових текстів, оскільки вони відрізняються від перекладів текстів інших стилів. Візьмемо для порівняння тексти художньої літератури, де допускається творчий елемент перекладача. Такі твори можна перекладати за допомогою знань іноземної мови та творчості та фантазії перекладача, водночас для здійснення технічного перекладу крім володіння мови потрібно ще бути фахівцем у тій галузі, тексти якої перекладаються. Відповідно, для перекладу фахових текстів у галузі біології чи хімії перекладач повинен добре орієнтуватися в царині згаданих наук. Власне, можна зупинитися на певному обмеженому колі правил, яких потрібно дотримуватися при перекладі фахових текстів та, які рекомендують провідні українські науковці:

1) у перекладі повинні використовуватися терміни, затверджені відповідними державними стандартами;

2) перекладач повинен враховувати, до якої області науки й техніки відноситься термін, що перекладається, особливо іноземний;

3) якщо в тексті оригіналу трапляється термін, не зафіксований у науково-технічних словниках, то перекладач має сам підібрати перекладний еквівалент, використовуючи довідкову літературу, або ж проконсультуватися у спеціаліста; в крайньому разі термін можна перекласти описовим шляхом;

4) у тексті перекладу потрібно уникати синонімічного використання термінологічних одиниць; усі терміни, символи, скорочення мають бути уніфіковані;

5) якщо в тексті оригіналу знайдена смислова помилка, пов'язана з написанням терміну,

перекладач зобов'язаний дати відповідний до оригіналу переклад, а у виносці вказати на помилку й навести правильний варіант;

6) чужі для мови перекладу терміни повинні залишатися у перекладі і записуватися у дужках;

7) назви латиною не перекладаються і залишаються в первісному вигляді;

8) не допускається довільне скорочення термінів;

9) номенклатури залишаються в оригіналі;

10) одиниці фізичних величин, спеціальні знаки мають відповідати технічним стандартам [5, с. 73–74].

При перекладі даного матеріалу було залучено низку перекладацьких трансформацій, таких як

додавання, опущення, генералізація, конкретизація, заміна, перестановка.

Перекладацька трансформація «додавання»

Перший прийом, яким ми скористалися при перекладі сушарки, був додаванням. Так, при перекладі слова *Wäschetrockner*, що в перекладі *Сушарка для білизни*, ми використали даний прийом через неможливість передачі усіх сем німецького слова *Wäschetrockner* одним словом української мови. Також даний прийом застосовувався для конкретизації та/або пояснення значення слова та граматичні відмінності. Далі додаю приклади перекладу за допомогою прийому додавання.

<p><i>Sie haben sich für einen Wäschetrockner der Marke Siemens entschieden.</i></p> <p><i>Um dem hohen Qualitätsanspruch der Marke Siemens gerecht zu werden...</i></p> <p><i>Weitere Informationen zu unseren Produkten, Zubehör, Ersatzteilen und Services finden Sie auf...</i></p> <p><i>Diese Kombination aus Symbol und Signalwort weist auf eine möglicherweise gefährliche Situation hin.</i></p> <p><i>Warnung Augen-/Hautreizungen!</i></p> <p><i>Kontakt mit Wasch- und Pflegemittel kann zu Augen-/Hautreizungen führen.</i></p> <p><i>Warnung! Stromschlaggefahr/Brandgefahr/Sach- und Geräteschaden!</i></p> <p><i>das Gerät nur an Wechselstrom über eine vorschriftsmäßig installierte Schutzkontakt-Steckdose angeschlossen wird.</i></p> <p><i>der Netzstecker und die Schutzkontakt-Steckdose zusammenpassen und das Erdungssystem vorschriftsmäßig installiert ist.</i></p> <p><i>der Leitungsquerschnitt reicht aus.</i></p>	<p><i>Ви обрали сушарку для білизни марки Siemens.</i></p> <p><i>З метою забезпечення відповідності високим вимогам до якості марки Siemens кожна машина...</i></p> <p><i>Додаткову інформацію про продукцію, приладдя, запасні деталі та сервісне обслуговування можна знайти на...</i></p> <p><i>Комбінація цього символу і сигнального слова вказує на потенційно небезпечну ситуацію.</i></p> <p><i>Попередження Подразнення очей/шкіри!</i></p> <p><i>Контакт із засобами для миття та догляду може спричинити подразнення очей/шкіри</i></p> <p><i>Попередження! Небезпека ураження електричним струмом /пожежі /пошкодження майна та обладнання!</i></p> <p><i>Прилад підключається до мережі змінного струму тільки через правильно встановлену заземлену розетку.</i></p> <p><i>Мережева вилка та заземлена розетка підходять один до одного, а система заземлення встановлена відповідно до нормативних документів .</i></p> <p><i>довжина кабелю є достатньою.</i></p>
---	---

Перекладацька трансформація «опущення»

При перекладі інструкції у деяких випадках доводилося використовувати такий перекладацький прийом, як опущення. Опущення виконувалося при наявності об'єктивних розходжень між мовами (наприклад в українській

мові відсутні означені/неозначені артиклі перед іменниками) та/або інших граматичних відмінностей (для уникнення тавтології, тощо). Далі надаю приклади використання опущень при перекладі інструкції з експлуатації приладу.

<p><i>Entleeren Sie den Kondenswasser-Behälter und wählen die Starttaste.</i></p>	<p>Спорожніть ємність для конденсату і натисніть кнопку пуску.</p>
<p><i>Prüfen Sie den Schlauch auf Ablagerungen und spülen den Schlauch durch.</i></p>	<p>Перевірте шланг на наявність забруднень і промийте його.</p>
<p><i>Kondenswasser-Behälter während der Anzeige nicht herausziehen.</i></p>	<p>Не витягуйте контейнер доки цього не буде вказано.</p>
<p><i>Entnehmen Sie die Kleidung gleich nach dem Trocknen, durch das Liegen in der Trommel entstehen Knitter.</i></p>	<p>Виймайте білизну відразу після сушіння, складки утворюються від лежання в барабані.</p>

Перекладацька трансформація «генералізація»

Під час перекладу тексту нами декілька разів було використано прийом генералізації, тобто

при перекладі бралось слово з більш широким значенням, ніж у слова іноземної мови, так як відповідно до норм української мови воно більш влучне у даному контексті.

<i>Belüften Sie den Raum und halten Sie den Lufteinlass am Trockner frei, damit der Luftaustausch gewährleistet ist.</i>	Провітрюйте приміщення і тримайте вентиляційні отвори на сушарці порожніми, щоб забезпечити повітрообмін.
---	--

Перекладацька трансформація «конкретизація»
Перекладацький прийом «конкретизація» було використано для заміни слова з більш широким референційним значенням на слово з менш широким значенням.

<i>Kindersicherung aktiviert? Kindersicherung deaktivieren.</i>	Блокування від дітей увімкнено ? Вимкніть блокування від дітей.
--	--

Перекладацька трансформація «заміна»
Під час перекладу використовувалась заміна форм слова, заміна частин мови, заміна членів речення та лексично-семантична заміна.

<i>Entleeren Sie den Kondenswasser-Behälter und wählen die Starttaste</i>	Спорожніть ємність для конденсату і натисніть кнопку пуску
<i>Ist der optionale Kondenswasser-Ablauf installiert, kann der Schlauch des Ablaufes verstopft oder geknickt sein.</i>	Якщо встановлений додатковий злив конденсату*, дренажний шланг може бути забитий або переломлений.
<i>Prüfen Sie den Schlauch auf Ablagerungen und spülen den Schlauch durch.</i>	Перевірте шланг на наявність забруднень і промийте його .
<i>Verlegen Sie den Schlauch knickfrei.</i>	Прокладіть шланг так, щоб він не перегинався .
<i>Reinigen Sie das Flusensieb und wählen die Starttaste ~ Seite 24.</i>	Очистіть ворсовий фільтр та натисніть кнопку пуску ~ Сторінка 24.
<i>Kondenswasser-Behälter während der Anzeige nicht herausziehen.</i>	Не витягуйте контейнер доки цього не буде вказано.
<i>Netzstecker eingesteckt oder Sicherung überprüft?</i>	Чи вставлена вилка в розетку , чи перевірений запобіжник?

Перекладацька трансформація «перестановка»
Дану трансформацію ми використову-

вали доволі часто у зв'язку з розбіжностями порядку слів у мові оригіналу та мові перекладу.

<i>Störungen, was tun?</i>	Що робити при несправностях?
<i>Entleeren Sie den Kondenswasser-Behälter und wählen die Starttaste</i>	Спорожніть ємність для конденсату і натисніть кнопку пуску
<i>Dieses Gerät ist entsprechend der europäischen Richtlinie 2012/19/EU über Elektro- und Elektronik- Altgeräte (waste electrical and electronic equipment – WEEE) gekennzeichnet.</i>	Цей прилад марковано відповідно до Європейської Директиви 2012/19/ЄС про відходи електричного та електронного обладнання (waste electrical and electronic equipment – WEEE).
<i>Ist der optionale Kondenswasser-Ablauf installiert, kann der Schlauch des Ablaufes verstopft oder geknickt sein.</i>	Якщо встановлений додатковий злив конденсату*, дренажний шланг може бути забитий або переломлений.
<i>Der Wärmetauscher des Trockners enthält in hermetisch geschlossener Einrichtung fluoriertes Treibhausgas.</i>	Теплообмінник сушарки містить фторований парниковий газ в герметичному блоці.
<i>Schleudern Sie die Wäsche vor dem Trocknen.</i>	Перед сушінням відіжміть білизну досуха.
<i>Hinweis: Überschreiten Sie die maximalen Beladungsmengen der Programme nicht, da dies zur Verlängerung der Trocknungszeit und zur Erhöhung des Energieverbrauches führt.</i>	Не перевищуйте максимальну кількість завантаження програми, оскільки це подовжить час сушіння і збільшить споживання енергії.
<i>Der Wärmetauscher wird automatisch gereinigt. Kondenswasser-Behälter während der Anzeige nicht herausziehen.</i>	Немає помилок. Очищення теплообмінника відбувається автоматично. Не витягуйте контейнер доки цього не буде вказано .
<i>Netzstecker eingesteckt oder Sicherung überprüft?</i>	Чи вставлена вилка в розетку , чи перевірений запобіжник?

Висновки. Кількість трансформацій кожної підгрупи зумовлена частотністю її використання під час перекладу інструкції. Так, додавання становить 30.3%, опущення – 10.9%, генералізація – 7,2%, конкре-

тизація – 4,2%, заміна – 18,1% і перестановка – 29.3%.

Під час перекладу такого типу текстів основні складнощі виникають через розбіжності семімецької та української мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карабан В.І. Переклад наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
2. Кучер З. І. Практика перекладу (німецька мова) : [навч. посіб.] / З. І. Кучер, М. О. Орлова, Т. В. Редчиць ; Черкас. держ. технолог. ун-т. 2-ге вид. Вінниця : Нова Книга, 2017. 459 с.
3. Науменко Л.П., Гордєєва А.Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
4. Лощенова І. Ф.; Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Філологічні науки, 2014, 3: 102-105.
5. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 543 с.
6. Піддячий К. Р. Явище компресії в перекладі інструкцій з експлуатації (на матеріалі текстів німецько-української мовної пари) : дис. Київ, 2018.
7. Український правопис, схвалений Кабінетом Міністрів України (Постанова No 437 від 22 травня 2019 р.), спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол No 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол No 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.), затверджений Українською національною комісією з питань правопису (протокол No5 від 22 жовтня 2018 р.). Київ : Наукова думка, 2019. 282 с.

УДК 811.111'42

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.28>

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

LINGUISTIC FEATURES OF ENGLISH MEDIA TEXTS AND MEANS OF THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Гайдук Н.А.,

orcid.org/0000-0001-6292-6376

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної філології

Маріупольського державного університету

Хоровець В.Є.,

orcid.org/0000-0001-9431-4366

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри прикладної філології

Маріупольського державного університету

Статтю присвячено опису основних лінгвостилістичних особливостей англійських медійних текстів на основі аналізу емпіричного матеріалу, отриманого шляхом дослідження електронної версії англійського журналу «The Economist» – щотижневого журналу новинної спрямованості. До основних лексичних особливостей такого типу текстів традиційно відносять об'єктивізацію фактів та прагнення до повноти передачі нової інформації; високий ступінь стандартизації при використанні політичної, громадської, наукової, економічної, фінансової лексики; наявність відомих реалій суспільно-політичного, соціально-економічного, культурного життя соціуму. Суспільно-політичні терміни виникають у мові масмедіа приблизно тими ж шляхами, що і одиниці інших лексико-семантичних підсистем літературної мови, а саме за допомогою афіксації, словоскладання та скорочення, про що автори зазначають